

حقوق جزای اختصاصی ۳

جرائم علیه امنیت و آسایش عمومی

تألیف

دکتر عباس زراعت

استاد دانشگاه

انتشارات جنگل

سرشناسه	زراعت، عباس، ۱۳۴۴ -
عنوان قراردادی	ایران. قوانین و احکام
عنوان و نام پدیدآور	حقوق جزای اختصاصی ۳: جرائم علیه امنیت و آسایش عمومی / عباس زراعت
مشخصات نشر	تهران: جنگل، جاودانه، ۱۳۹۰
مشخصات ظاهری	۶۰۰ ص.
شابک	۳-۸۳۱-۹۸۱-۹۶۴-۹۷۸
وضعیت فهرست‌نویسی	فیا
موضوع	حقوق جزا - - ایران
موضوع	جرائم علیه امنیت عمومی - - ایران
رده‌بندی کنگره	۱۳۹۰ ۷۲۵ ح/ز۴ / KM۳۸۰۰
رده‌بندی دیویی	۳۴۵/۵۵
شماره کتابشناسی ملی	۲۴۷۶۶۲۸

عنوان کتاب: حقوق جزای اختصاصی ۳: جرائم علیه امنیت و آسایش عمومی

مؤلف: دکتر عباس زراعت

ناشر: انتشارات جنگل، جاودانه

ناظر فنی: امین لشکری

نوبت و سال چاپ: اول، ۱۳۹۰

قطع و تیراژ: وزیری، ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ۱۰۰۰۰۰ ریال با جلد نفیس

شابک: ۳-۸۳۱-۹۸۱-۹۶۴-۹۷۸

email://Info@junglepup.org

http://www.junglepup.org

تلفن: ۰۶۶۴۸۲۸۳۰ - ۰۶۶۴۸۶۱۱۵ - ۰۲۱

۰۳۱۱ - ۰۳۲۰۵۰۶۷ - ۰۳۲۰۳۸۰۰ - ۹

«حق چاپ برای ناشر محفوظ است»

فهرست مطالب

پیشگفتار

بخش اول: جرائم علیه امنیت کشور

مقدمه.....	۲
فصل اول: جرائم علیه امنیت به معنای خاص.....	۲۷
(۱) تشکیل و اداره جمعیت علیه امنیت کشور.....	۲۷
(۱-۱) عنصر قانونی.....	۲۸
(۱-۲) عنصر مادی.....	۳۰
(۱-۳) عنصر معنوی.....	۳۴
(۱-۴) ارتکاب جرم توسط نظامیان.....	۳۶
(۲) عضویت در دسته‌ها یا جمعیت‌های غیرقانونی.....	۳۷
(۲-۱) عنصر قانونی.....	۳۷
(۲-۲) عنصر مادی.....	۳۷
(۲-۳) عنصر معنوی.....	۳۸
(۳) فعالیت تبلیغی علیه نظام.....	۴۰
(۳-۱) عنصر قانونی.....	۴۰
(۳-۲) عنصر مادی.....	۴۰
(۳-۳) عنصر معنوی.....	۴۲
(۴) تحریک نیروهای مسلح.....	۴۴

۴۴	۴-۱) عنصر قانونی
۴۵	۴-۲) عنصر مادی
۴۶	۴-۳) عنصر معنوی
۴۷	۴-۴) ارتکاب جرم از سوی نظامیان
۵۰	۵) تحریک به جنگ و کشتار
۵۰	۵-۱) عنصر قانونی
۵۲	۵-۲) عنصر مادی
۵۳	۵-۳) عنصر معنوی
۵۶	۶) تهدید به آسیب‌گذاری
۵۶	۶-۱) عنصر قانونی
۵۷	۶-۲) عنصر مادی
۵۹	۶-۳) عنصر معنوی
۵۹	۷) همکاری با دول متخاصم
۵۹	۷-۱) عنصر قانونی
۶۲	۷-۲) عنصر مادی
۶۴	۷-۳) عنصر معنوی
۶۵	۷-۴) ارتکاب جرم توسط نظامیان
۶۸	۸) جاسوسی (espionage – spying)
۶۸	۸-۱) مقدمه
۷۱	۸-۲) تعریف جاسوسی
۷۴	۸-۳) حکم جاسوسی در منابع شرعی
۷۵	۸-۴) تفاوت جاسوسی و خیانت
۷۶	۸-۵) ارکان جاسوسی
۷۷	۸-۵-۱) عنصر قانونی
۷۹	۸-۵-۲) عنصر مادی
۸۱	۸-۵-۳) عنصر معنوی
۸۲	۸-۶) قرار دادن اطلاعات در اختیار اشخاص فاقد صلاحیت

۸۲	۸-۶-۱) عنصر قانونی
۸۴	۸-۶-۲) عنصر مادی جرم
۸۸	۸-۶-۳) عنصر معنوی
۸۹	۸-۶-۴) افشای اطلاعات سایر مقررات
۸۹	الف- افشای اسناد محرمانه دولتی
۸۹	ب- افشای اسرار از طریق مطبوعات
۹۲	۸-۷) جاسوسی به نفع و ضرر دولت بیگانه
۹۲	۸-۷-۱) عنصر قانونی
۹۲	۸-۷-۲) عنصر مادی
۹۵	۸-۷-۳) عنصر معنوی
۹۶	۸-۸) ورود به اماکن ممنوعه برای جاسوسی
۹۶	۸-۸-۱) عنصر قانونی
۹۷	۸-۸-۲) عنصر مادی
۹۹	۸-۸-۳) عنصر معنوی
۱۰۲	۸-۸-۴) ارتکاب جرم توسط نظامیان
۱۰۴	۸-۹) جمع‌آوری و تحصیل اطلاعات
۱۰۴	۸-۹-۱) عنصر قانونی
۱۰۹	۸-۹-۲) عنصر مادی
۱۰۹	۸-۹-۳) عنصر معنوی
۱۱۰	۸-۹-۴) ارتکاب جرم توسط نظامیان
۱۱۱	۸-۱۰) افشای اطلاعات در اثر بی‌مبالاتی
۱۱۲	۸-۱۰-۱) عنصر قانونی
۱۱۲	۸-۱۰-۲) عنصر مادی
۱۱۷	۸-۱۰-۳) عنصر معنوی
۱۱۹	۸-۱۰-۴) بی‌مبالاتی نظامیان در افشای اسرار
۱۲۱	۸-۱۱) مخفی کردن و معرفی جاسوس
۱۲۱	۸-۱۱-۱) عنصر قانونی

۱۲۲	 عنصر مادی (۸-۱۱-۲)
۱۲۵	 عنصر معنوی (۸-۱۱-۳)
۱۲۶	 مخفی کردن جاسوس توسط نظامیان (۸-۱۱-۴)
۱۲۸	 جاسوسی رایانه‌ای (۸-۱۲)
۱۲۹	 عنصر قانونی (۸-۱۲-۱)
۱۳۱	 عنصر مادی (۸-۱۲-۲)
۱۳۳	 عنصر معنوی (۸-۱۲-۳)

فصل دوم: جرائم علیه امنیت به معنای عام ۱۳۵

۱۳۵	 محاربه (۱)
۱۳۵	 (۱-۱) احکام مشترک
۱۳۶	 (۱-۱-۱) مفهوم محاربه
۱۳۸	 (۱-۱-۲) شرایط محاربه
۱۳۹	 (۱-۱-۲-۱) شرط اهل ربه بودن مرتکب
۱۴۰	 (۱-۱-۲-۲) شرط مرد بودن محارب
۱۴۱	 (۱-۱-۲-۳) شرط اقتدار محارب
۱۴۲	 (۱-۱-۲-۴) شرط علنی بودن محاربه
۱۴۳	 (۱-۱-۳) معاونت در محاربه
۱۴۴	 (۱-۱-۴) رابطه محاربه با نهادهای مشابه
۱۴۵	 (۱-۱-۴-۱) رابطه محاربه و افساد فی الارض
۱۴۹	 (۱-۱-۴-۲) رابطه محاربه و بغی
۱۵۱	 (۱-۱-۴-۳) رابطه محاربه و جرم سیاسی
۱۵۵	 (۱-۱-۵) تأثیر انگیزه در محاربه
۱۵۶	 (۱-۱-۶) شروع به محاربه
۱۵۷	 (۱-۱-۷) راه‌های اثبات محاربه
۱۵۸	 (۱-۱-۷-۱) مستند شرعی
۱۶۰	 (۱-۱-۷-۲) اقرار از دیدگاه فقهای اهل سنت

۱۶۱	۳-۷-۱-۱) اقرار در دادگاه
۱۶۱	۸-۱-۱) مجازات محاربه
۱۶۲	۱-۸-۱-۱) نوع مجازات
۱۶۸	۲-۸-۱-۱) انتخاب نوع مجازات توسط قاضی
۱۷۰	۳-۸-۱-۱) نظریه ترتیب
۱۷۲	۴-۸-۱-۱) حد محاربه، جنبه عمومی دارد
۱۷۳	۵-۸-۱-۱) ماهیت مجازات محاربه
۱۷۴	۶-۸-۱-۱) جنون و ارتداد محارب
۱۷۵	۷-۸-۱-۱) نحوه اجرای حد محاربه
۱۷۵	الف- نحوه تبعید
۱۷۷	ب- مدت تبعید
۱۷۹	ج- نحوه مصلوب کردن محارب
۱۸۰	د- نحوه قطع دست و پا
۱۸۲	۲-۱) مصادیق محاربه
۱۸۳	۱-۲-۱) محاربه در معنای خاص
۱۸۴	۱-۲-۱-۱) عنصر قانونی
۱۸۴	۲-۲-۱-۱) عنصر مادی
۱۹۰	۳-۲-۱-۱) عنصر معنوی
۱۹۱	۴-۲-۱-۱) مبارزه با محارب
۱۹۲	الف- مستند شرعی
۱۹۲	ب- بر هدر بودن خون محارب
۱۹۴	ج- دفاع مشروع
۱۹۵	د- نهی از منکر
۱۹۷	ه- حکم قانون
۱۹۷	۲-۲-۱) محاربه در معنای عام
۱۹۸	۱-۲-۲-۱) سرقت مسلحانه
۱۹۸	الف- عنصر قانونی

ب- عنصر مادی	۱۹۹
ج- عنصر معنوی	۲۰۰
د- رابطه سرقت و محاربه	۲۰۱
یک- لص	۲۰۲
دو- راهزنی	۲۰۳
سه- اختلاس و استلاب	۲۰۳
۲-۲-۱) قیام مسلحانه	۲۰۴
الف- عنصر قانونی	۲۰۴
ب- عنصر مادی	۲۰۷
ج- عنصر معنوی	۲۱۳
د- رابطه قیام مسلحانه و بنی	۲۱۴
ه- قیام مسلحانه توسط نظامیان	۲۱۵
۳-۲-۱) طراحی برای براندازی حکومت اسلامی	۲۱۶
الف- عنصر قانونی	۲۱۶
ب- عنصر مادی جرم	۲۱۷
ج- عنصر معنوی	۲۲۱
۴-۲-۱) نامزدی پست‌های کودتا	۲۲۲
الف- عنصر قانونی	۲۲۲
ب- عنصر مادی	۲۲۳
ج- عنصر معنوی	۲۲۳
۵-۲-۱) سایر مصادیق جرم محاربه	۲۲۵
الف- توسط اشخاص عادی	۲۲۵
ب- توسط نظامیان	۲۲۹
۲) تروریسم	۲۳۵
۱-۲) سوء قصد	۲۳۷
۱-۱-۲) سوء قصد به جان مقامات سیاسی داخلی	۲۳۸
۱-۱-۱-۲) عنصر قانونی	۲۳۸

۲۳۹	 عنصر مادی (۲-۱-۱-۲)
۲۴۱	 عنصر معنوی (۲-۱-۱-۳)
۲۴۲	 سوء قصد به جان مقامات سیاسی خارجی (۲-۱-۲)
۲۴۲	 عنصر قانونی (۲-۱-۲-۱)
۲۴۴	 عنصر مادی (۲-۱-۲-۲)
۲۴۶	 عنصر معنوی (۲-۱-۲-۳)
۲۴۷	 تخریب و اتلاف و سوزاندن (۲-۲)
۲۴۷	 احکام کلی (۲-۲-۱)
۲۴۸	 جرائم اصراری (غیر انتفاعی) (۲-۲-۱-۱)
۲۴۹	 جرائم خطری (Delits de mise en danger) (۲-۲-۱-۲)
۲۵۱	 تقسیم‌بندی و مفهوم تخریب، اتلاف و سوزاندن (۲-۲-۱-۳)
۲۵۶	 تخریب اموال تاریخی- فرهنگی (۲-۲-۲)
۲۵۸	 عنصر قانونی (۲-۲-۲-۱)
۲۵۹	 عنصر مادی (۲-۲-۲-۲)
۲۶۵	 عنصر معنوی (۲-۲-۲-۳)
۲۶۶	 تخریب آثار فرهنگی توسط مالک (۲-۲-۲-۴)
۲۶۷	 تزلزل بنیان یا خرابی یا لطمه به آثار فرهنگی و تاریخی (۲-۲-۳)
۲۶۷	 عنصر قانونی (۲-۲-۳-۱)
۲۶۹	 عنصر مادی (۲-۲-۳-۲)
۲۷۰	 عنصر معنوی (۲-۲-۳-۳)
۲۷۱	 تجاوز به اماکن تاریخی و مذهبی (۲-۲-۴)
۲۷۱	 عنصر قانونی (۲-۲-۴-۱)
۲۷۲	 عنصر مادی (۲-۲-۴-۲)
۲۷۳	 عنصر معنوی (۲-۲-۴-۳)
۲۷۴	 مرمت غیر قانونی اماکن فرهنگی- تاریخی (۲-۲-۵)
۲۷۴	 عنصر قانونی (۲-۲-۵-۱)
۲۷۴	 عنصر مادی (۲-۲-۵-۲)

۲۷۶	 عنصر معنوی (۲-۲-۵-۳)
۲۷۷	 آتش زدن اموال غیر منقول (۲-۲-۶)
۲۷۷	 عنصر قانونی (۲-۲-۶-۱)
۲۷۹	 عنصر مادی (۲-۲-۶-۲)
۲۸۹	 عنصر معنوی (۲-۲-۶-۳)
۲۹۲	 آتش زدن اموال غیر منقول توسط نظامیان (۲-۲-۶-۴)
۲۹۳	 آتش زدن اموال منقول (۲-۲-۷)
۲۹۳	 عنصر قانونی (۲-۲-۷-۱)
۲۹۴	 عنصر مادی (۲-۲-۷-۲)
۲۹۴	 عنصر معنوی (۲-۲-۷-۳)
۲۹۷	 تخریب اشیاء (۲-۲-۸)
۲۹۷	 عنصر قانونی (۲-۲-۸-۱)
۲۹۸	 عنصر مادی (۲-۲-۸-۲)
۳۰۲	 عنصر معنوی (۲-۲-۸-۳)
۳۰۵	 تشدید مجازات احراق و تخریب (۲-۲-۸-۴)
۳۰۸	 ارتکاب جرم توسط نظامیان (۲-۲-۸-۵)
۳۰۹	 نهب و غارت اموال (۲-۲-۹)
۳۰۹	 عنصر قانونی (۲-۲-۹-۱)
۳۱۰	 عنصر مادی (۲-۲-۹-۲)
۳۱۱	 عنصر معنوی (۲-۲-۹-۳)
۳۱۴	 خراب کاری در تأسیسات عمومی (۲-۲-۱۰)
۳۱۴	 عنصر قانونی (۲-۲-۱۰-۱)
۳۱۶	 عنصر مادی (۲-۲-۱۰-۲)
۳۱۷	 عنصر معنوی (۲-۲-۱۰-۳)
۳۱۸	 خراب کاری و اخلال در امنیت پرواز هواپیما (۲-۲-۱۱)
۳۲۴	 خراب کاری در صنایع (۲-۲-۱۲)
۳۲۶	 خراب کاری در صنایع نفت (۲-۲-۱۳)

۲۳۲	 خراب کاری در تأسیسات آب، برق، گاز و مخابرات
۲۳۳	 خراب کاری در تأسیسات راه آهن
۲۳۵	 تخریب آثار امام خمینی
۲۳۶	 جرائم علیه بهداشت عمومی
۲۳۶	 (۲-۲-۱۷-۱) عنصر قانونی
۲۳۹	 (۲-۲-۱۷-۲) عنصر مادی
۲۴۴	 (۲-۲-۱۷-۳) عنصر معنوی
۲۴۵	 (۲-۲-۱۸) جرم آلوده کردن آب
۲۴۷	 (۲-۲-۱۹) جرم آلوده کردن هوا
۲۵۱	 (۲-۲-۲۰) جرم آلوده کردن خاک
۲۵۱	 (۲-۲-۲۱) جرم آلودگی صوتی
۲۵۳	 (۲-۲-۲۲) آلودگی ناشی از ریاله و مواد شیمیایی
۳۵۴	 (۳) تبانی برای ارتکاب جرم
۳۵۸	 (۳-۱) عنصر قانونی تبانی
۳۶۰	 (۳-۲) عنصر مادی تبانی
۳۶۲	 (۳-۲-۱) مرتکب جرم
۳۶۳	 (۳-۲-۲) رفتار فیزیکی
۳۶۵	 (۳-۲-۲-۱) توافق مشروط
۳۶۵	 (۳-۲-۲-۲) عدول از تصمیم
۳۶۷	 (۳-۲-۲-۳) شرط اجتماع دو نفر یا بیشتر
۳۶۹	 (۳-۲-۲-۴) ملازمه عرفی
۳۷۱	 (۳-۲-۳) موضوع توافق مجرمان
۳۷۲	 (۳-۲-۴) ساده یا مرکب بودن جرم
۳۷۴	 (۳-۲-۵) مستمر یا آنی بودن جرم
۳۷۵	 (۳-۲-۶) مطلق یا مقید بودن جرم
۳۷۶	 (۳-۳) عنصر معنوی تبانی
۳۸۰	 (۳-۴) مجازات تبانی

۳۸۲	 صلاحیت مرجع رسیدگی
۳۸۲	 نتیجه و خلاصه

بخش دوم: جرائم علیه آسایش عمومی

۳۸۶	 مقدمه
۳۸۷	 فصل اول: تقلب در مسکوکات
۳۸۷	 (۱) احکام عمومی
۳۸۷	 (۱-۱) دخل و تصرف متقلبانه در مسکوکات
۳۸۸	 (۱-۲) شیوه جرم‌انگاری و تقسیم‌بندی
۳۹۱	 (۱-۳) رفتارهای فیزیکی
۳۹۲	 (۱-۴) موضوع جرم
۳۹۳	 (۱-۵) عنصر معنوی
۳۹۵	 (۱-۶) مجازات‌ها
۳۹۸	 (۱-۷) معاذیر معاف‌کننده یا تخفیف‌دهنده
۴۰۲	 (۲) جرائم نسبت به مسکوکات طلا و نقره
۴۰۲	 (۲-۱) ساختن مسکوکات طلا یا نقره و جرائم فرعی آن
۴۰۲	 (۲-۱-۱) عنصر قانونی
۴۰۳	 (۲-۱-۲) عنصر مادی
۴۰۶	 (۲-۱-۳) عنصر معنوی
۴۱۱	 (۲-۲) شبیه‌سازی مسکوکات غیر طلا یا نقره و جرائم فرعی آن
۴۱۱	 (۲-۲-۱) عنصر قانونی
۴۱۱	 (۲-۲-۲) عنصر مادی
۴۱۳	 (۲-۲-۳) عنصر معنوی
۴۱۴	 (۲-۳) تخدیش مسکوکات طلا یا نقره و جرائم فرعی آن
۴۱۴	 (۲-۳-۱) عنصر قانونی
۴۱۴	 (۲-۳-۲) عنصر مادی
۴۱۶	 (۲-۳-۳) عنصر معنوی

فصل دوم: جعل	۴۱۷
(۱) احکام عمومی	۴۱۷
(۱-۱) علت جرم‌انگاری جعل	۴۱۷
(۱-۲) تعریف جعل	۴۱۹
(۱-۳) ارکان جعل	۴۲۳
(۱-۳-۱) عنصر قانونی	۴۲۴
(۱-۳-۲) عنصر مادی	۴۲۶
(۱-۳-۲-۱) تغییر حقیقت	۴۲۶
(۱-۳-۲-۲) نوشته	۴۳۱
(۱-۳-۲-۳) جعل مادی و معنوی	۴۳۶
(۱-۳-۲-۴) راه‌های جعل مادی	۴۳۷
(۱-۳-۲-۵) راه‌های جعل معنوی	۴۴۴
(۱-۳-۲-۶) ضرر	۴۴۶
(۱-۳-۲-۷) شرایط شبیه‌سازی سند	۴۵۲
(۱-۳-۳) عنصر معنوی	۴۵۵
(۱-۴) شروع در جعل	۴۵۶
(۱-۵) معاذیر قانونی	۴۵۹
(۱-۶) دادرسی جعل	۴۶۱
(۲) جعل در موارد خاص	۴۶۶
(۲-۱) جعل نوشته مقامات عالی کشور	۴۶۷
(۲-۱-۱) عنصر قانونی	۴۶۷
(۲-۱-۲) عنصر مادی	۴۶۷
(۲-۱-۳) عنصر معنوی	۴۶۹
(۲-۲) جعل اشیای مهم دولتی	۴۶۹
(۲-۲-۱) عنصر قانونی	۴۶۹
(۲-۲-۲) عنصر مادی	۴۷۶
(۲-۲-۳) عنصر معنوی	۴۸۱

- ۴۸۲ جعل اسکناس و اسناد بانکی (۲-۳)
- ۴۸۲ عنصر قانونی (۲-۳-۱)
- ۴۸۶ عنصر مادی (۲-۳-۲)
- ۴۸۸ عنصر معنوی (۲-۳-۳)
- ۴۸۹ جعل مدارک تحصیلی (۲-۴)
- ۴۸۹ عنصر قانونی (۲-۴-۱)
- ۴۹۰ عنصر مادی (۲-۴-۲)
- ۴۹۱ عنصر معنوی (۲-۴-۳)
- ۴۹۲ جعل مهر یا منگنه یا علامت مؤسسات عمومی غیر دولتی (۲-۵)
- ۴۹۲ عنصر قانونی (۲-۵-۱)
- ۴۹۳ عنصر مادی (۲-۵-۲)
- ۴۹۴ جعل مهر یا منگنه یا علامت شرکت‌های غیر دولتی (۲-۶)
- ۴۹۴ عنصر قانونی (۲-۶-۱)
- ۴۹۵ عنصر مادی (۲-۶-۲)
- ۴۹۷ عنصر معنوی (۲-۶-۳)
- ۴۹۸ استعمال غیر مجاز مهر یا تمبر یا علامت (۲-۷)
- ۴۹۸ عنصر قانونی (۲-۷-۱)
- ۴۹۹ عنصر مادی (۲-۷-۲)
- ۵۰۱ عنصر معنوی (۲-۷-۳)
- ۵۰۱ جعل در اسناد رسمی (۲-۸)
- ۵۰۱ عنصر قانونی (۲-۸-۱)
- ۵۰۷ عنصر مادی (۲-۸-۲)
- ۵۱۰ عنصر معنوی (۲-۸-۳)
- ۵۱۱ جعل مفادی (۲-۹)
- ۵۱۱ عنصر قانونی (۲-۹-۱)
- ۵۱۵ عنصر معنوی (۲-۹-۲)
- ۵۱۶ عنصر مادی (۲-۹-۳)

۵۱۹		جعل اسناد عادی (۲-۱۰)
۵۱۹		عنصر قانونی (۲-۱۰-۱)
۵۲۰		عنصر مادی (۲-۱۰-۲)
۵۲۳		عنصر معنوی (۲-۱۰-۳)
۵۲۴		عکس‌برداری از مدارک (۲-۱۱)
۵۲۴		عنصر قانونی (۲-۱۱-۱)
۵۲۴		عنصر مادی (۲-۱۱-۲)
۵۲۸		عنصر معنوی (۲-۱۱-۳)
۵۳۱		جعل گواهی پزشکی (۲-۱۲)
۵۳۱		عنصر قانونی (۲-۱۲-۱)
۵۳۲		عنصر مادی (۲-۱۲-۲)
۵۳۶		عنصر معنوی (۲-۱۲-۳)
۵۳۷		گواهی پزشکی خلاف واقع (۲-۱۳)
۵۳۷		عنصر قانونی (۲-۱۳-۱)
۵۳۸		عنصر مادی (۲-۱۳-۲)
۵۴۱		عنصر معنوی (۲-۱۳-۳)
۵۴۲		تصدیق‌نامه خلاف واقع (۲-۱۴)
۵۴۲		عنصر قانونی (۲-۱۴-۱)
۵۴۴		عنصر مادی (۲-۱۴-۲)
۵۴۶		عنصر معنوی (۲-۱۴-۳)
۵۴۷		شرکت در آزمون به جای دیگری (۲-۱۵)
۵۴۷		عنصر قانونی (۲-۱۵-۱)
۵۴۷		عنصر مادی (۲-۱۵-۲)
۵۵۱		عنصر معنوی (۲-۱۵-۳)
۵۵۱		جعل توسط نظامیان (۲-۱۶)
۵۵۴		جعل رایانه‌ای (۲-۱۷)
۵۵۴		عنصر قانونی (۲-۱۷-۱)

۵۵۶		عنصر مادی (۲-۱۷-۲)
۵۵۸		عنصر معنوی (۲-۱۷-۳)
۵۵۸		استفاده از سند مجعول (۳)
۵۵۹		عنصر قانونی (۳-۱)
۵۶۱		عنصر مادی (۳-۲)
۵۶۳		عنصر معنوی (۳-۳)
۵۶۴		شرح ماده ۵۳۵ قانون مجازات اسلامی (۳-۴)
۵۷۳		منابع و مأخذ

مروری بر سرفصل دروس حقوق جزای اختصاصی ۱ و ۲ و ۳ و تطبیق آن با عناوین قانون جزای فرانسه نشان می‌دهد که تدوین‌کنندگان سرفصل دروس حقوق جزای اختصاصی در آموزش عالی سعی در پیروی از ترتیب عناوین آن قانون خارجی داشته‌اند؛ حقوق جزای اختصاصی یک به جرائم علیه اشخاص اختصاص دارد و حقوق جزای اختصاصی دو پیرامون جرائم علیه اموال و مالکیت سخن می‌گوید و موضوع درس حقوق جزای اختصاصی سه، جرائم علیه امنیت و آسایش عمومی است. قانون جزای فرانسه نیز مشتمل بر چهار کتاب است که کتاب نخست در مورد قواعد عمومی و کلیات حقوق جزاست. کتاب دوم و سوم و چهارم که مقررات حقوق جزای اختصاصی را بیان می‌کند به ترتیب اختصاص به جرائم علیه اشخاص، جرائم علیه اموال و جرائم علیه امنیت و آسایش عمومی دارد. این در حالی است که قانون مجازات اسلامی به گونه دیگری تقسیم‌بندی شده است و شامل حدود، قصاص، دیات و تعزیرات می‌باشد. همان گونه که می‌دانیم قانون و حقوق در هر کشوری به قانون واقعی و قانون نوشته تقسیم می‌شود و قانون نوشته در حقیقت آیین قانون واقعی است که در جامعه وجود دارد پس باید مطابق یکدیگر باشند. به عنوان مثال اهانت به شعائر دینی بخشی از حقوق جزای واقعی ماست و امکان ندارد که قانون نوشته، آن را جرم‌انگاری نکرده و مباح نماید. جای تعجب است که چگونه واقعیات در کشور ما چیز دیگری است اما قوانین از نظر شکلی و ماهوی به گونه دیگری تدوین یافته است! استفاده از تجارب دیگران امر پسندیده‌ای می‌باشد و قانون جدید فرانسه حاصل بیست سال تلاش حقوقدانان این کشور است اما تقلید ناآگاهانه، امر مذمومی به شمار می‌رود و این در حالی است که مقررات آن کشور نیز تحولات زیادی را به خود دیده و ما همچنان سیره

گذشته آن‌ها را حفظ کرده‌ایم. به هر روی مناسب است اولیای آموزش عالی در تدوین سرفصل دروس و قانون‌گذار در تدوین قوانین به قوانین واقعی و نانوشته جامعه توجه کنند زیرا قوانین واقعی نیز جزئی از نظام حقوقی ما را تشکیل می‌دهد و هرچه تفاوت این دو قانون بیشتر باشد هدف قانون که اداره بهتر جامعه و احترام مردم به آن است کمتر تأمین خواهد شد. قانون جزا نیز از این قاعده مستثنی نیست و از زمانی که بشر پا به عرصه وجود نهاد پدیده‌ای به نام جرم نیز به وجود آمد زیرا جرم، مخلوق انسان است. از همان زمان قوانینی به صورت مکتوب درآمد که در حافظه تاریخ به ثبت رسیده است و این قوانین در هر زمان و براساس فرهنگ‌های حاکم با دیده خاصی به جرم و مجازات و مسئولیت کیفری نگریسته‌اند. در قوانین قدیمی همچون حمورابی و روم این پدیده به عنوان امری دینی تلقی می‌شد و در زمان‌هایی فقط بیکره جرم اهمیت داشت هرچند مجرم، حیوان یا دیوانه باشد. در دوران بعدی مکاتب کیفری شکل گرفت و اراده انسان را مورد توجه جدی قرار داد و مسئولیت کیفری بر پایه اراده آزاد و مختار نهاده شد. این افکار به مرور وارد قوانین موضوعه شد و قانون‌نویسی هم به شکل مدرن درآمد. شیوه‌ای که اکنون در اکثر قوانین موضوعه وجود دارد، آن است که ابتدا قواعد عمومی را در طلعه قانون بیان کرده و سپس احکام اختصاصی هر جرم مانند ارکان، شرایط و مجازات آن‌ها در فصول بعدی می‌آید. قواعد عمومی و اختصاصی نسبت به هم بیگانه نیستند بلکه قواعد عمومی مقدمه ورود به بخش اختصاصی است. به عنوان مثال ابتدا در بخش کلیات گفته می‌شود که مجازات هر جرمی باید در قانون بیان شده باشد و آنگاه در بخش اختصاصی، مجازات هر جرمی تعیین می‌گردد. گرچه از نظر علمی، حقوق جزای عمومی مقدم بر حقوق جزای اختصاصی است و ورود به مباحث حقوق جزای اختصاصی قبل از مطالعه حقوق جزای عمومی، امری ناشدنی است همان گونه که در ترتیب دروس دانشگاهی نیز ابتدا حقوق جزای عمومی یک و دو و سه ارائه گردیده و سپس وارد حقوق جزای اختصاصی می‌شوند اما از نظر تاریخی این ترتیب برعکس است؛ مروری بر قانون حمورابی و مانو و دراگون و الواح دوازده گانه که توسط بابلی‌ها، هندیان، آفریقائی‌ها و رومیان به تدوین درآمده است نشان می‌دهد که این قوانین فقط جرائم را مشخص و برای آن مجازات تعیین کرده‌اند و از قواعد عمومی حقوق جزا اثری دیده نمی‌شود. حقوق جزای عمومی در حقیقت از زمان نهضت علمی و پیدایش مکاتب کیفری بوجود آمده و قواعد حاکم بر جرائم استخراج گردیده و دسته‌بندی و قاعده‌مند شد.

بر همین اساس حقوق جزای عمومی دوام بیشتری دارد زیرا جرائم و مجازات‌ها در زمان‌ها و مکان‌های مختلف تغییر پیدامی‌کند و حتی تاریخ نشان می‌دهد که جرائم مهمی چون قتل در برخی موارد جایز بوده است مانند قتل فرزند بخاطر بیمار فقر و کشتن دختران در برخی قبایل و کشتن بیماری که امیدی به بهبودی وی نبوده و دیگران را بیمار می‌کرد. پس حقوق جزا به دو شعبه اساسی تقسیم می‌شود؛ یکی حقوق جزای عمومی و دیگری حقوق جزای اختصاصی که در عین وابستگی به یکدیگر، استقلال خود را نیز تا حدودی حفظ می‌کنند.

حقوق جزای اختصاصی اهمیت فراوانی دارد زیرا اگر نباشد: مردم در تشخیص کارهای مباح از ممنوع دچار سردرگمی می‌شوند؛ قضات در اجرای قاعده قانونی بودن جرائم و مجازات‌ها ناتوان می‌مانند؛ مصالحی که در قوانین دیگر برقرار شده است غیرقابل اجرا می‌شود مانند حق مالکیت که در قانون مدنی به رسمیت شناخته شده و حق اعتماد به اسناد تجاری که موضوع قانون تجارت است و دهها مصلحت دیگر که نیاز به حمایت کیفری دارد.

گسترش جوامع و تحول از سادگی به پیچیدگی سبب گستردگی و افزایش حجم حقوق جزای اختصاصی نیز شده است و نگاهی به قوانین زمان‌های دور و قوانین کنونی بخوبی گویای این ادعاست. زمانی که فقط مردم به کشاورزی مشغول بودند جرائم نیز محدود به جرائمی بود که از ابزارهای ساده کشاورزی و دام داری حمایت می‌کرد اما در حال حاضر که پیشرفت‌های صنعتی و زندگی پیچیده ماشینی جایگزین آن شده است جرائم زیادی هم برای حمایت از فعالیت‌های گمرکی، بانکی و پولی، تجارت الکترونیک و... خلق شده است. این گسترش نه تنها موجب تورم قوانین مادر کیفری شده است بلکه قوانین کیفری خاصی نیز تدوین یافته است مانند قانون کیفری اقتصادی، قانون کیفری مواد مخدر، قانون جرائم رایانه‌ای، قانون جرائم قاچاق و... بسیاری از این جرائم دارای احکام خاصی است که با احکام جرائم سنتی سازگاری ندارد و از سنخ آن‌ها نیست و دلیل اصلی تدوین قوانین متعدد را باید در همین امر جستجو کرد. قانون‌گذار ما اخیراً از تدوین قوانین پراکنده روی گردان شده و گسترش دامنه قانون مادر را تجربه می‌کند تا اگر مورد اقبال جامعه حقوقی قرار گرفت به آن ادامه دهد. نخستین اقدام وی الحاق قانون جرائم رایانه‌ای به قانون مجازات اسلامی است؛ بدین صورت که فصل دیگری به عنوان فصل سی‌ام قانون مجازات اسلام به

آخر قانون اضافه شده و اولین ماده آن در ادامه آخرین ماده قانون می آید. به عبارت دیگر اولین ماده قانون جرائم رایانه‌ای، ماده ۷۲۹ قانون مجازات اسلامی است و این قانون مشتمل بر حدود پنجاه ماده است پس آخرین ماده قانون مجازات اسلامی، ماده ۷۸۰ می‌شود و قوانین بعدی نیز ممکن است به عنوان فصول سی و یک به بعد قانون شود.

درس حقوق جزای اختصاصی معادل هفت واحد درسی است که البته هرگز پاسخگوی تمامی مطالب حقوق جزای اختصاصی نمی‌باشد. بر همین اساس این قلم تدوین حقوق جزای اختصاصی را به دو شیوه انجام داده است؛ یک شیوه، شرح ماده به ماده قانون مجازات اسلامی است که مجموع آن مشتمل بر حدود ده جلد گردید و خلاصه آن نیز در یک مجلد با عنوان «قانون مجازات اسلامی در نظم حقوقی» تدوین یافته است. شیوه دوم مطابق سرفصل دروس دانشگاهی تحریر یافته که دو مجلد آن به جرائم علیه اشخاص و جرائم علیه اموال، موضوع درس حقوق جزای اختصاصی یک و دو اختصاص دارد و اینک مجلد سوم آن به عنوان منبع درس حقوق جزای اختصاصی ۳ و در تشریح جرائم علیه امنیت و آسایش عمومی تقدیم می‌گردد. پیداست که تمامی جرائم علیه مصالح عمومی را نمی‌توان در یک جلد مورد بحث مفصل قرار داد بنابراین از هر عنوان، یک یا چند جرم مهم را با تفصیل بیشتری ارائه داده و جرائم دیگر یا به صورت مختصر مورد بحث قرار می‌گیرد یا خواننده محترم می‌تواند به مجموعه ده جلدی شرح قانون مجازات اسلامی مراجعه نماید تا هدف آموزشی این کتاب تأمین شود.

از درگاه ربانی حضرت حق می‌خواهیم ما را مصداق سخنان نورانی‌اش قرار دهد که فرمود: «يُوتِي الْحِكْمَةَ مَنْ يَشَاءُ وَ مَنْ يُوتِ الْحِكْمَةَ فَقَدْ أُوتِيَ خَيْرًا كَثِيرًا» و دور سازد از کسانی که درباره آنان فرمود: «قَالَ فَبِمَا أَغْوَيْنِي لَأَقْعُذَنَّ لَهُمْ صِرَاطَكَ الْمُسْتَقِيمَ».

عباس زراعت

عضویت علمی دانشگاه کاشان